

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Bil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru)

Datganiadau o Fwriad y Polisi

Mai 2015

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae'r datganiadau hyn o fwriad y polisi yn nodi ein polisi cyfredol o ran is-ddeddfwriaeth mewn perthynas â Bil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru). Caiff ymgynghoriad ei gynnal ar bob maes polisi ac felly mae'n bosibl y byddant yn newid. Mae'r datganiadau hyn wedi'u paratoi i gynorthwyo'r pwyllgor sy'n gyfrifol am graffu ar Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru).
- 1.2 Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod y pwerau is-ddeddfwriaeth hyn yn hanfodol er mwyn rhagnodi materion o fanylder gweithdrefnol a sicrhau hyblygrwydd ar gyfer materion y gellir bod angen eu diwygio er mwyn sicrhau gweithrediad effeithiol.
- 1.3 Mae'r weithdrefn a gynigir ar gyfer pob pŵer is-ddeddfwriaeth wedi'i nodi'n fanwl ym mhennod 5 o'r Memorandwm Esboniadol. Mae'r canllawiau a gyhoeddwyd gan y Cwnsler Cyffredinol ym mis Ionawr 2012 wedi cael eu dilyn i sicrhau ffordd gyson o weithio o ran gweithdrefnau'r Cynulliad.
- 1.4 Mae drafft o'r canllawiau statudol ar gofnodion amgylchedd hanesyddol a fydd yn cael eu cyhoeddi o dan adran 35 o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) hefyd wedi ei baratoi i gynorthwyo â gwaith craffu'r Pwyllgor. Mae'r drafft hwn wedi cael ei rannu'n anffurfiol gyda phartneriaid allweddol megis Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, ymddiriedolaethau archaeolegol Cymru a Chomisiwn Brenhinol Henebion Cymru. Caiff ymgynghoriad ffurfiol ar y canllawiau ei gynnal tua diwedd 2015 / dechrau 2016, unwaith y bydd darpariaethau'r Bil yn derfynol.

2. Adolygu penderfyniadau rhestru neu gofrestru penodol a wneir gan Weinidogion Cymru, ac ymgynghori arnynt

Pwerau

- 2.1. Mae Rhan 2, adran 3 o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adrannau 1AA(6), 1AD(2) ac 1AE(6) newydd yn Neddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979 ('Deddf 1979'). Mae Atodlen 1 i'r Bil yn cyflwyno paragraffau 1(1) a 5 yn atodlen A2 newydd Deddf 1979.
- 2.2. Mae Rhan 3, adran 24 o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adrannau 2A(5), 2D(6) a 28B(2) newydd yn Neddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 ('Deddf 1990'). Mae Atodlen 2 o'r Bil yn cyflwyno paragraffau 1(1) a 5 yn atodlen 1B newydd Deddf 1990.

Disgrifiad

- 2.3. Mae Rhan 2, adran 3 ac Atodlen 1 o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ymgynghori â phersonau priodol, gan gynnwys y perchennog a'r meddiannydd, pan fyddant yn cynnig ychwanegu, diddymu neu ddiwygio'n sylweddol gofnod yn y gofrestr henebion. Mae Adran 1AA(6) yn galluogi Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, i ychwanegu at y categorïau o bobl briodol a bennir yn y Bil.
- 2.4. Mae'r Bil hefyd yn rhoi'r hawl i berchennog neu feddiannydd yr hawl, mewn amgylchiadau penodol, i ofyn i Weinidogion Cymru adolygu penderfyniad i gofrestru heneb neu wneud diwygiad sylweddol i gofnod yn y gofrestr henebion. Caiff Gweinidogion Cymru benodi person i gynnal adolygiad o'r fath. Caiff y rheoliadau gynnwys darpariaethau ynghylch:
  - y sail y caiff cais am adolygiad ei wneud arni;
  - yr wybodaeth y mae'n rhaid ei darparu i Weinidogion Cymru, neu y caiff Gweinidogion Cymru ofyn amdani, mewn cysylltiad â chais;
  - ar ba ffurf ac ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud cais;
  - y cyfnod y mae'n rhaid gwneud cais ynddo;
  - y weithdrefn y mae'n rhaid ei dilyn mewn perthynas ag adolygiad;
  - cynnal ymchwiliadau a gwrandawiadau lleol cyhoeddus;
  - costau y gellid bod angen eu talu mewn cysylltiad ag adolygiad; a

- y categorïau o adolygiadau y mae penderfyniad arnynt i gael ei wneud gan berson penodedig ar ran Gweinidogion Cymru.
- 2.5. Mae Rhan 3, adran 24 ac Atodlen 2 o'r Bil yn cyflwyno mesurau tebyg ar gyfer adeiladau rhestredig. Rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r perchennog a phobl briodol eraill wrth gynnig i ychwanegu neu ddiddymu cofnod ar y rhestr o adeiladau o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig. Mae adran 2A(5) yn caniatáu i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, ychwanegu at y categorïau o bobl briodol a bennir yn y Bil.
- 2.6. Mae'r darpariaethau yn rhoi'r hawl i berchnogion a meddianwyr, mewn amgylchiadau penodol, i wneud cais i Weinidogion Cymru adolygu penderfyniad i restru adeilad. Caiff Gweinidogion Cymru benodi person i gynnal adolygiad o'r fath. Caiff y rheoliadau gynnwys darpariaethau ynghylch:
- y sail y caiff cais am adolygiad ei wneud arni;
  - ar ba ffurf ac ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud cais;
  - yr wybodaeth sydd i gael ei rhoi i Weinidogion Cymru, neu y gall Gweinidogion Cymru ofyn amdani, mewn cysylltiad â chais;
  - y cyfnod y mae'n rhaid gwneud cais ynddo; a
  - y categorïau o adolygiadau y mae penderfyniad i gael ei wneud arnynt gan berson penodedig ar ran Gweinidogion Cymru.

Bwriad y Polisi

- 2.7. Cyflwyno hyblygrwydd i'r categorïau o bobol y bydd Gweinidogion Cymru yn ymgynghori â hwy cyn dynodi ased, er mwyn i'r bobl hynny sydd â diddordeb yn yr adeilad neu'r heneb gael cyfle i gyfrannu at y broses ymgynghori ffurfiol.
- 2.8. Creu mecanwaith ar gyfer adolygu sy'n hyblyg ac sy'n ateb anghenion y cyhoedd a Gweinidogion Cymru. Bydd pennu'r trefniadau gweinyddol mewn rheoliadau yn darparu mecanwaith deddfwriaethol effeithiol ac effeithlon i Weinidogion Cymru ddiwygio'r gweithdrefnau ar sail profiad.
- 2.9. Yn amodol ar ymgynghoriad â rhanddeiliaid, nodir isod y bwriadau polisi cyfredol o ran y manylion sydd i gael eu rhagnodi mewn is-ddeddfwriaeth a chyfarwyddebau.

Henebion Cofrestredig	
Estyn y categorïau o bobl y mae'n rhaid ymgynghori â hwy cyn dynodi.	
Rhan 2, adran 3(1), sy'n mewnosod adran 1AA(6) i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
1AA(6) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ychwanegu at y rhestr o bersonau priodol yn 1AA(3) a gwneud diwygiadau canlyniadol i'r Ddeddf os yw'n briodol.	Mae'r pŵer hwn i wneud rheoliadau yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu categorïau eraill o bobl y gallai fod diddordeb ganddynt yn yr heneb i ymgynghori â hwy yn ffurfiol cyn cofrestru. Os caiff categori ychwanegol o berson ei bennu, efallai y bydd angen diwygiadau canlyniadol i adrannau eraill o'r Bil, megis yr adrannau hynny sy'n delio â hysbysu ac adolygu.
Adolygu penderfyniadau penodol i gofrestru heneb	
Rhan 2, adran 3(1), sy'n mewnosod adran 1AE(6)(a)–(g) newydd i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
1AE(6)(a) Y sail y caiff cais am adolygiad ei wneud arni	<p>Caiff y sail ar gyfer adolygiad ei chyfyngu i faterion sy'n ymwneud â'r meini prawf ar gyfer cofrestru.</p> <p>Dylai fod yn bosibl ceisio adolygiad ar y sail bod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwall ffeithiol wedi'i wneud wrth bennu'r safle fel un o bwysigrwydd cenedlaethol; • lleoliad neu faint yr ardal wedi cael ei ddangos yn anghywir ar y map sy'n cyd-fynd â'r cofnod cofrestru; neu • tystiolaeth sylweddol newydd nad oedd wedi cael ei hystyried yn flaenorol mewn perthynas â phwysigrwydd cenedlaethol yr heneb, er enghraifft, gwybodaeth newydd ar ddyddiad yr heneb sy'n gwneud gwahaniaeth sylweddol i'w bwysigrwydd cenedlaethol. <p>Nid y bwriad yw rhoi hawl i gael adolygiad ar y sail y bydd cofrestru yn cyfyngu ar y defnydd o'r tir neu'n arwain at ganlyniadau niweidiol i'r perchennog neu'r meddiannydd.</p>
1AE(6)(b) Yr wybodaeth y mae'n rhaid ei darparu i Weinidogion Cymru, neu y gall Gweinidogion Cymru ofyn amdani, mewn cysylltiad â chais.	Bydd Gweinidogion Cymru yn darparu ffurflen i berchennog/meddiannydd ei chwblhau i wneud cais am adolygiad o benderfyniad i ddynodi. Bydd y ffurflen yn gofyn am wybodaeth megis ar ba sail y gwneir yr adolygiad, yr hysbysiad am y penderfyniad a pham fod y sawl sy'n gwneud y cais yn anghytuno â phenderfyniad Gweinidogion Cymru.

1AE(6)(c) Y ffurf a'r modd y mae'n rhaid gwneud cais	Bydd y ceisydd yn gallu gwneud cais am adolygiad ar-lein neu'n ysgrifenedig gan ddefnyddio'r ffurflen a ddarperir gan Weinidogion Cymru.
1AE(6)(d) Y cyfnod y mae'n rhaid gwneud cais ynddo.	Y bwriad yw y bydd rhaid gwneud cais am adolygiad o fewn 12 wythnos i benderfyniad Gweinidogion Cymru i gofrestru'r heneb. Bydd gan y person penodedig y disgrisiwn i dderbyn cais hwyr, ond dim ond am resymau eithriadol iawn.
1AE(6)(e) Y weithdrefn sydd i'w dilyn mewn cysylltiad ag adolygiad	Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i adolygiadau gael eu cyflawni ar ffurf sylwadau ysgrifenedig, gwrandawiadau neu ymchwiliadau. Y person penodedig fydd yn cael penderfynu ar y weithdrefn ar gyfer penderfynu ar yr apêl. Rhagwelir y caiff rheolau tebyg i'r rheolau a ddefnyddir i lywodraethu apeliadau ceisiadau cynllunio eu defnyddio. Disgwylir, onid oes amgylchiadau arbennig, y byddai'r person penodedig yn ymweld â'r safle.
1AE(6)(f) Cynnal ymchwiliadau a gwrandawiadau lleol cyhoeddus	Mae ymchwiliadau a gwrandawiadau lleol cyhoeddus yn debygol o ddilyn y gweithdrefnau sy'n llywodraethu gwrandawiadau ac ymchwiliadau caniatâd cynllunio. Rhagwelir y caiff y rhan fwyaf o adolygiadau eu cynnal ar sail sylwadau ysgrifenedig ac y bydd ymchwiliadau cyhoeddus yn anarferol.
1AE(6)(g) Costau y gellid bod gofyn eu talu mewn cysylltiad ag adolygiad	Ni chodir tâl am wneud cais am adolygiad, ond bydd rhaid i geisydd dalu eu costau eu hunain. Fodd bynnag, gall parti wneud cais am ddyraniad o gostau ar y sail bod ymddygiad afresymol gan y parti arall wedi achosi costau diangen i'r person sy'n gwneud y cais am gostau. Gall amgylchiad o'r fath ddigwydd, er enghraifft, pan gaiff gwrandawiad ei ganslo yn hwyr gan fod apêl wedi ei dynnu yn ôl.
Atodlen 1, sy'n mewnosod Atodlen A2, paragraff 1(1) a pharagraff 5 i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
1(1) Y categorïau o adolygiadau y mae'n rhaid i benderfyniad gael eu gwneud arnynt gan berson penodedig	Bwriad Gweinidogion Cymru yw penodi'r Arolygiaeth Gynllunio i gynnal adolygiadau o'u penderfyniadau i gofrestru henebion. Bydd pŵer i wneud rheoliadau'n nodi'r categorïau o adolygiadau y mae'n rhaid i benderfyniadau gael eu gwneud arnynt gan berson penodedig yn caniatáu hyblygrwydd yn y dyfodol i bennu'r person mwyaf priodol i gynnal yr adolygiadau.
5 Cyfarwyddydau bod unrhyw beth sydd i gael ei wneud gan berson penodedig mewn cysylltiad ag adolygiad (heblaw am wneud penderfyniad) i gael ei wneud gan	Bydd hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod materion megis hysbysu am adolygiad, rhannu sylwadau / tystiolaeth a hysbysu am benderfyniad i gael eu gwneud gan Weinidogion Cymru. Bydd hyn yn caniatáu i swyddogion gweinyddol sy'n cefnogi'r person penodedig gyflawni rolau o'r fath, yn enwedig os, yn y dyfodol, y caiff yr adolygiad ei wneud gan rywun heblaw am yr Arolygiaeth Gynllunio. Mae'r Bil yn ei gwneud yn

Weinidogion Cymru	ofynnol i'r person penodedig wneud y penderfyniad ar yr adolygiad, fel nad yw annibyniaeth y broses o wneud penderfyniad yn cael ei beryglu.
Digollediad am golled neu ddifrod a achosir gan warchodaeth interim	
Rhan 2, adran 3(1), sy'n mewnosod adran 1AD(2) newydd i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
1AD(2) Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi sut y dylid gwneud hawliad am ddigollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim, a'r cyfnod ar gyfer gwneud hawliad o'r fath	Mewn amgylchiadau penodol, rhaid i Weinidogion dalu digollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim. Mae'r ddarpariaeth yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud hawliad am ddigollediad, a'r cyfnod y mae'n rhaid ei wneud ynddo. Cynigir y bydd yn rhaid gwneud unrhyw hawliad o'r fath yn ysgrifenedig o fewn chwe mis gan gynnwys tystiolaeth o'r golled / difrod.

Adeiladau rhestredig	
Estyn y categorïau o bobl y mae'n rhaid ymgynghori â hwy cyn dynodi.	
Rhan 3, adran 24(1), sy'n mewnosod adran 2A(5) newydd i Ddeddf 1990	
Manylion	Bwriad y Polisi
2A(5) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ychwanegu at y rhestr o bersonau priodol yn 2A(3) a gwneud diwygiadau canlyniadol i'r Ddeddf os yw'n briodol.	Mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn caniatáu i Weinidogion Cymru bennu categorïau eraill o bobl a allai fod â diddordeb mewn adeilad ac y dylid ymgynghori'n ffurfiol â nhw cyn rhestru. Os pennir categori ychwanegol o berson, yna efallai y bydd gofyn gwneud diwygiadau canlyniadol i adrannau eraill o'r Bil, megis y rhannau hynny sy'n delio â hysbysu ac adolygu.
Adolygu penderfyniadau penodol i restru adeilad	
Rhan 3, adran 24(1), sy'n mewnosod adran 2D(6)(a)-(d) i Ddeddf 1990	
Manylion	Bwriad y polisi
2D(6)(a) Y sail y caiff cais am adolygiad ei wneud arni	Bwriad y polisi yw bod yn rhaid i'r adolygiad ymwneud â diddordeb pensaernïol neu hanesyddol adeilad a: <ul style="list-style-type: none"> • bod y penderfyniad wedi'i wneud yn anghywir - er enghraifft, rhestrwyd yr adeilad anghywir o ganlyniad i gamgymeriad ffeithiol;

	<ul style="list-style-type: none"> • bod rhywbeth afreolaidd am y broses a bod hyn wedi effeithio ar y canlyniad — er enghraifft, ni ystyriwyd ystyriaethau perthnasol, neu ystyriwyd ystyriaethau amherthnasol; neu • bod tystiolaeth sylweddol newydd nas ystyriwyd yn flaenorol mewn perthynas â diddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig yr adeilad - er enghraifft, gwybodaeth newydd yn ymwneud â dyddiad yr adeilad sydd yn gwneud gwahaniaeth sylweddol i'w ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol. <p>Ni ragwelir y dylid ystyried ffactorau eraill, megis y gost o gynnal a chadw adeiladau rhestredig neu ystyriaethau cynllunio.</p>
2D(6)(b) Y ffurf a'r modd y mae'n rhaid gwneud cais	Bydd Gweinidogion Cymru yn darparu ffurflen i berchennog/meddiannydd ei chwblhau i wneud cais am adolygiad o benderfyniad i ddynodi Bydd y ceisydd yn gallu gwneud cais am adolygiad ar-lein neu'n ysgrifenedig.
2D(6)(c) Yr wybodaeth sydd i gael ei darparu i Weinidogion Cymru, neu y gall Weinidogion Cymru ei gwneud yn ofynnol mewn cysylltiad â chais.	Bydd y ffurflen yn gofyn am wybodaeth megis ar ba sail y gwneir yr adolygiad, yr hysbysiad am y penderfyniad a pham fod y ceisydd yn anghytuno â phenderfyniad Gweinidogion Cymru.
2D(6)(d) Y cyfnod y mae'n rhaid gwneud cais ynddo.	Y bwriad yw y bydd yn rhaid gwneud cais am adolygiad o fewn 12 wythnos i benderfyniad Gweinidogion Cymru i restru adeilad. Bydd gan y person penodedig y disgrisiwn i dderbyn cais hwyr, ond dim ond am resymau eithriadol iawn.
D.S. Rhagwelir y caiff yr un gweithdrefnau adolygu eu sefydlu ar gyfer penderfyniadau ar henebion cofrestredig ac adeiladau rhestredig. Mae Deddf 1990 a Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 eisoes yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud darpariaethau ar gynnal ymchwiliadau lleol a chyhoeddus a'r costau e gellid bod gofyn eu talu. Felly nid oes angen darpariaethau ar wahân o ran y materion hynny yng nghyd-destun adolygiadau o benderfyniadau rhestru Gweinidogion Cymru.	
Atodlen 2, sy'n mewnosod Atodlen 1B, paragraff 1(1) a pharagraff 5 i Ddeddf 1990	
Manylion	Bwriad y Polisi
1(1) Y categorïau o adolygiadau y mae penderfyniad i gael eu gwneud arnynt gan berson penodedig yn hytrach na Gweinidogion Cymru	Bwriad Gweinidogion Cymru yw penodi'r Arolygiaeth Gynllunio i gynnal adolygiadau o'u penderfyniadau i restru adeiladau. Bydd pŵer i wneud rheoliadau i nodi'r categorïau o adolygiadau y mae'n rhaid i benderfyniadau gael eu gwneud arnynt gan berson penodedig yn caniatáu hyblygrwydd yn y dyfodol i bennu'r person mwyaf priodol i gynnal yr adolygiadau.

<p>5 Cyfarwyddydau bod unrhyw beth sydd i gael ei wneud gan berson penodedig mewn cysylltiad ag adolygiad (heblaw am wneud penderfyniad) i gael ei wneud gan Weinidogion Cymru</p>	<p>Bydd hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo bod materion megis hysbysu am adolygiad, rhannu sylwadau/tystiolaeth a hysbysu am benderfyniad i gael eu gwneud gan Weinidogion Cymru. Bydd hyn yn caniatáu i swyddogion gweinyddol sy'n cefnogi'r person penodedig gyflawni rolau o'r fath, yn enwedig os, yn y dyfodol, y caiff yr adolygiad ei wneud gan rywun heblaw am yr Arolygiaeth Gynllunio. Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r person penodedig wneud y penderfyniad ar yr adolygiad, fel nad yw annibyniaeth y broses o wneud penderfyniad yn cael ei pheryglu.</p>
<p>Digollediad am golled neu ddifrod a achosir gan warchodaeth interim</p>	
<p>Rhan 3, adran 24(3), sy'n mewnosod adran 28B(2) newydd i Ddeddf 1990</p>	
<p>Manylion</p>	<p>Bwriad y Polisi</p>
<p>28B(2) Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi sut y dylid gwneud hawliad am ddiollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim, a'r cyfnod ar gyfer gwneud hawliad o'r fath</p>	<p>Mewn amgylchiadau penodol, rhaid i Weinidogion dalu digollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim. Mae'r ddarpariaeth yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud hawliad am ddiollediad, a'r cyfnod y mae'n rhaid ei wneud ynddo. Cynigir y bydd yn rhaid gwneud unrhyw hawliad o'r fath yn ysgrifenedig o fewn chwe mis gan gynnwys dystiolaeth o'r golled / difrod.</p>

3. Cydsyniad heneb gofrestrdig — symleiddio'r broses

Pŵer

- 3.1 Mae Rhan 2, adran 5(1)–(2) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adran 5B a pharagraff 1(3) newydd i ran 1 o Atodlen 1 yn Neddf 1979.

Disgrifiad

- 3.2 Mae Rhan 2, adran 5(1)–(2) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i nodi ym mha ffordd y cânt roi cydsyniad heneb gofrestrdig a sut y gall berchennog / meddiannydd wneud cais am gydsyniad heblaw am drwy ddefnyddio'r ffurflen ragnodedig.

Bwriad y Polisi

- 3.3 Creu proses gydsynio sy'n hyblyg ac yn gymesur er mwyn diwallu anghenion y cyhoedd a Gweinidogion Cymru.
- 3.4 Yn amodol ar ymgynghoriad â rhanddeiliaid, caiff bwriadau'r polisi cyfredol o ran y manylion sydd i gael eu rhagnodi mewn is-ddeddfwriaeth eu crynhoi isod.

Cydsyniad heneb gofrestrdig — symleiddio'r broses	
Rhan 2, adran 5(1), sy'n mewnosod adran 5B newydd i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
Ffurf a chynnwys cydsyniad heneb gofrestrdig	Mae Deddf 1979 yn ei gwneud yn ofynnol i gydsyniad heneb gofrestrdig gael ei roi'n ysgrifenedig os yw gwaith i gael ei awdurdodi. Mae'r adran newydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru roi cydsyniad heneb gofrestrdig mewn unrhyw ffordd arall y maent yn ei rhagnodi. Bwriad y polisi hwn yw caniatáu i gydsyniad gael ei roi'n electronig a sicrhau bod y system yn addas at y dyfodol ac y bydd yn symud gyda'r oes.
Rhan 2, adran 5(2), sy'n mewnosod paragraff 1(3) newydd yn Rhan 1 o Atodlen 1 o Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
Gellir gwneud cais ar ffurf arall heblaw am y ffurf y darperir ar ei chyfer ym mharagraff 1(1) o Atodlen 1	Mae Atodlen 1, Rhan 1 o Ddeddf 1979 yn darparu ar gyfer rheoliadau ar y ffurf a'r modd y ceir gwneud ceisiadau ar gyfer cydsyniad heneb gofrestrdig. Byddai'r paragraff newydd yn rhoi hyblygrwydd i Weinidogion Cymru ganiatáu gwneud ceisiadau penodol am gydsyniad heneb gofrestrdig ar ffurf heblaw am y ffurf a ddarperir ar ei chyfer ym mharagraff 1(1). Byddai hyn yn caniatáu cyflwyno proses cydsyniad heneb gofrestrdig fwy syml a fyddai'n cael gwared â chais ysgrifenedig a'r cam cydsyniad interim, sy'n rhoi'r cyfle i'r ceisydd wneud sylwadau pellach neu ofyn am wrandawriad. Pan fo'r ceisydd a Gweinidogion Cymru yn cytuno i ddefnyddio'r broses hon, gallai llythyr cydsyniad heneb gofrestrdig gael ei roi i awdurdodi, yn syml, gwaith ar heneb fel y disgrifir. Dim ond ar gyfer gwaith ansylweddol y byddai'r weithdrefn hon yn cael ei defnyddio.

4. Digolledu am wrthod cydsyniad heneb gofrestredig.

Pwerau

4.1 Mae Rhan 2, adran 10(2) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adran 7(4A) newydd yn Neddf 1979.

Disgrifiad

4.2 Mae Adran 7 o Ddeddf 1979 yn darparu ar gyfer talu digollediad mewn amgylchiadau cyfyngedig iawn pan wrthodir cydsyniad heneb gofrestredig, neu pan gaiff ei roi, ond yn ddarostyngedig i amodau beichus. Gall berchennog neu unrhyw un sydd â buddiant mewn heneb sy'n mynd i gostau ac yn gwneud colled neu'n dioddef difrod gan fod cydsyniad heneb gofrestredig wedi cael ei wrthod (neu, yn achos c) isod, gan fod y cydsyniad wedi'i roi, ond yn ddarostyngedig i amodau sy'n ei gwneud yn amhosibl defnyddio'r heneb) fod â hawl i ddiollediad os:

- a) yw'r gwaith arfaethedig yn rhesymol angenrheidiol i weithredu caniatâd cynllunio a roddwyd cyn i'r heneb gael ei chofrestru;
- b) os nad yw'r gwaith arfaethedig yn ddatblygiad neu os yw'n ddatblygiad a ganiateir o dan ddarpariaethau Gorchymyn Datblygiad Cyffredinol; neu
- c) yw'r gwaith arfaethedig yn angenrheidiol i'r heneb barhau i gael ei defnyddio at y diben cyfreithlon yr oedd yn cael ei defnyddio ar ei gyfer o'r blaen yn union cyn dyddiad y cais am gydsyniad.

4.3 Mae Adran 7(4) yn nodi nad yw digollediad yn daladwy (o dan b) uchod) pan fo gwrthod y cydsyniad yn ymwneud â gwaith a fyddai'n dinistrio, yn gyfan gwbl neu'n rhannol, heneb, ac eithrio at ddibenion amaethyddiaeth neu goedwigaeth.

Bwriad y Polisi

4.4 Mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn caniatáu i Weinidogion Cymru edrych ymhellach ar y darpariaethau digolledu yn y Ddeddf a phenderfynu a yw'r polisi cyfredol o driniaeth wahanol at ddibenion amaeth a choedwigaeth o gymharu â dibenion eraill yn deilwng, yn enwedig o ystyried deddfwriaeth gyfredol ym maes diogelu'r amgylchedd a chynlluniau amaeth-amgylcheddol.

5. Cytundebau partneriaeth dreftadaeth

Pwerau

- 5.1 Mae Rhan 2, adran 11(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adran 9ZB(3) newydd yn Neddf 1979.
- 5.2 Mae Rhan 3, adran 28(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adran 26M(3) yn Neddf 1990.

Disgrifiad

- 5.3 Caiff perchnogion henebion cofrestredig a/neu adeiladau rhestredig ymrwymo i gytundeb partneriaeth dreftadaeth gyda Gweinidogion Cymru neu awdurdodau cynllunio lleol. Bydd cytundeb o'r fath yn rhoi cydsyniad i raglen o waith penodol yn ystod cyfnod penodol, fel nad oes angen cydsyniadau ar wahân ar gyfer pob set o waith.
- 5.4 Mae rhan 2, adran 11(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn mewnosod adrannau 9ZA a 9ZB newydd yn Neddf 1979 sy'n darparu ar gyfer cytundebau partneriaeth dreftadaeth ar gyfer henebion cofrestredig ac yn darparu i Weinidogion Cymru allu rhoi cydsyniad heneb gofrestrdedig i waith fel rhan o gytundeb. Mae adran 9ZB(3) yn darparu pwerau i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy reoliadau ar gyfer:
- unrhyw ymgynghoriad y mae'n rhaid ei gynnal cyn i gytundeb partneriaeth dreftadaeth gael ei wneud neu ei amrywio;
  - y cyhoeddusrwydd y mae'n rhaid ei roi i gytundeb partneriaeth dreftadaeth cyn iddo gael ei wneud neu ei amrywio;
  - y telerau y mae'n rhaid eu cynnwys mewn cytundeb partneriaeth dreftadaeth;
  - galluogi Gweinidogion Cymru i derfynu, drwy orchymyn, gytundeb partneriaeth dreftadaeth neu unrhyw rai o'i ddarpariaethau;
  - y ddarpariaeth y gellir ei chynnwys mewn gorchymyn o'r fath; a
  - datgymhwyso, neu gymhwyso neu atgynhyrchu gyda diwygiadau, neu heb ddiwygiadau, unrhyw ddarpariaeth yn y Bil at ddibenion cytundebau partneriaeth dreftadaeth.
- 5.5 Mae Rhan 3, adran 28(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn mewnosod adrannau 26L and 26M newydd yn Neddf 1990 sy'n rhoi mesurau cyfwerth ar waith ar gyfer adeiladau rhestredig, gan gynnwys pŵer i awdurdodau cynllunio lleol neu

Weinidogion Cymru roi cydsyniad adeilad rhestredig ar gyfer gwaith sy'n rhan o'r cytundeb. Mae Adran 26M(3) yn darparu pwerau i Weinidogion wneud ddarpariaeth, drwy reoliadau, ar gyfer:

- unrhyw ymgynghoriad y mae'n rhaid ei gynnal cyn i gytundeb partneriaeth dreftadaeth gael ei wneud neu ei amrywio;
- y cyhoeddusrwydd y mae'n rhaid ei roi i gytundeb partneriaeth dreftadaeth cyn iddo gael ei wneud neu ei amrywio;
- y telerau y mae'n rhaid eu cynnwys mewn cytundeb partneriaeth dreftadaeth;
- galluogi Gweinidogion Cymru i derfynu, drwy orchymyn, gytundeb partneriaeth dreftadaeth neu unrhyw rai o'i ddarpariaethau;
- galluogi unrhyw awdurdod cynllunio lleol sy'n rhan o gytundeb i'w derfynu;
- y ddarpariaeth y gellir ei chynnwys mewn gorchymyn terfynu o'r fath;
- datgymhwyso, neu gymhwyso neu atgynhyrchu gyda diwygiadau, neu heb ddiwygiadau, ddarpariaethau penodol yn Neddf 1990 mewn perthynas â'r broses cydsyniad adeilad rhestredig at ddibenion cytundebau partneriaeth dreftadaeth; ac
- unrhyw ddiwygiadau canlyniadol i adrannau penodedig o Ddeddf 1990 y gellir bod eu hangen.

Bwriad y Polisi

- 5.6 Gwella'r ffordd y caiff asedau Cymru sydd wedi eu dynodi'n statudol yn asedau hanesyddol eu rheoli'n gynaliadwy drwy greu pwerau i awdurdodau cydsynio, perchnogion, a phartïon eraill sydd â buddiant ymrwymo i gynlluniau rheoli gwirfoddol hir dymor a all roi'r holl gydsyniadau statudol angenrheidiol ar gyfer rhaglen gytunedig o waith. Bydd pennu manylion trefniadau gweinyddol mewn rheoliadau yn caniatáu hyblygrwydd ac yn caniatáu i'r gweithdrefnau gael eu diwygio yn weddol gyflym ar sail profiad.
- 5.7 Yn amodol ar ymgynghori â rhanddeiliaid, caiff y bwriad cyfredol o ran y polisi ar gyfer y manylion sydd i gael eu cofnodi mewn is-ddeddfwriaeth eu crynhoi isod.

Cytundeb partneriaeth dreftadaeth ar gyfer henebion cofrestredig	
Rhan 2, adran 11(1), sy'n mewnosod adran 9ZB(3) newydd i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
9ZB(3)(a) Unrhyw ymgynghoriad y mae'n rhaid ei gynnal cyn i gytundeb partneriaeth dreftadaeth gael ei wneud neu ei amrywio	Gellir disgwyl i gytundebau partneriaeth dreftadaeth roi sawl cydsyniad heneb gofrestrdig o fewn un cytundeb, a hynny ar gyfer cyfnod gweddol hir o amser. Y bwriad, felly, yw y bydd y rheoliadau yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r awdurdod cynllunio lleol perthnasol, yr ymddiriedolaeth archaeolegol briodol, a chyrrff eraill ag arbenigedd perthnasol cyn cytuno ar gytundeb partneriaeth dreftadaeth. Bydd y broses ymgynghori a chyhoeddusrwydd yn para am isafswm o 28 diwrnod.
9ZB(3)(b) Y cyhoeddusrwydd y mae'n rhaid ei roi i gytundeb partneriaeth dreftadaeth cyn neu ar ôl iddo gael ei wneud neu ei amrywio;	Y bwriad yw ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi gwybodaeth ar-lein ar bartneriaeth dreftadaeth arfaethedig er mwyn gwneud unrhyw berthennog neu feddiannydd nad yw'n rhan ohono yn ymwybodol ohono.
9ZB(3)(c) Y telerau y mae'n rhaid eu cynnwys mewn cytundeb partneriaeth dreftadaeth	Nodir nodweddion gorfodol cytundeb partneriaeth dreftadaeth yn adran 9ZB(1), gan gynnwys bod yn rhaid iddo fod yn ysgrifenedig a darparu ar gyfer adolygu, terfynu ac amrywio. Bydd y rheoliadau yn ategu hyn drwy bennu unrhyw delerau eraill y mae'n rhaid eu cynnwys mewn cytundeb. Gall telerau o'r fath gynnwys datganiad am bwysigrwydd yr asedau hanesyddol, asesiad o effeithiau'r gwaith ar y pwysigrwydd hwnnw, y cyfiawnhad am y gwaith, a chyfnod y cytundeb.
9ZB(3)(d) Galluogi Gweinidogion Cymru i derfynu, drwy orchymyn, gytundeb partneriaeth dreftadaeth neu unrhyw ddarpariaeth mewn cytundeb o'r fath.	Y bwriad yw y bydd gan Weinidogion Cymru'r pŵer i ddirwyn cytundeb partneriaeth dreftadaeth i ben pan fetha popeth arall a phan ystyrir hyn yn angenrheidiol i ddiogelu pwysigrwydd cenedlaethol heneb gofrestrdig a phan ei bod yn amhosib negodi diwygiad i'r cytundeb. Gall sefyllfa o'r fath godi os bydd newid o ran amgylchiadau yn gwneud diwygiadau sylweddol yn angenrheidiol i'r gwaith sydd wedi ei gymeradwyo mewn cytundeb, ond nad yw'r partion yn gallu cytuno ar yr amrywiadau sydd eu hangen.
9ZB(3)(e) Y ddarpariaeth y gellir ei chynnwys mewn gorchymyn a wneir o dan reoliadau o dan baragraff (d), gan gynnwys darpariaeth i alluogi gorchymynion o'r fath i gynnwys darpariaeth atodol, ganlyniadol, ddarvoudol, drosiannol neu arbed.	Os yw cytundeb partneriaeth dreftadaeth i gael ei ddirwyn i ben drwy orchymyn Gweinidogion Cymru, efallai y bydd angen gwneud rhai trefniadau trosiannol yn y gorchymyn. Er enghraifft, efallai y bydd angen trefniadau o'r fath i ganiatáu i unrhyw gydsyniad heneb gofrestrdig a roddir o dan y cytundeb partneriaeth dreftadaeth barhau mewn grym os yw gwaith eisoes wedi dechrau. Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn caniatáu i Weinidogion Cymru bennu beth y gellir ei gynnwys yn y gorchymyn terfynu.

<p>9ZB(3)(f) Datgymhwyso, neu gymhwyso, neu atgynhyrchu gyda diwygiadau, neu heb ddiwygiadau, unrhyw ddarpariaeth yn y Ddeddf hon at ddibenion cytundebau partneriaeth dreftadaeth.</p>	<p>Bydd y rheoliadau'n nodi'r adrannau yn Neddf 1979 a fydd yn gymwys neu'n anghymwys i gytundebau partneriaeth dreftadaeth. Felly, caiff y rheoliadau wneud y darpariaethau yn y Ddeddf sy'n delio â rheoli gwaith sy'n effeithio ar henebion cofrestredig a gwaith anawdurdodedig yn gymwys, ond caiff wneud y darpariaethau yn y Ddeddf sy'n nodi cyfnod cydsyniad heneb gofrestrredig yn anghymwys.</p>
---	---

<p>Cytundebau partneriaeth dreftadaeth ar gyfer adeiladau rhestredig</p>	
<p>Rhan 3, adran 28(1), sy'n mewnosod adran 26M(3) i Ddeddf 1990</p>	
<p>Manylion</p>	<p>Bwriad y Polisi</p>
<p>26M(3)(a) Unrhyw ymgynghoriad y mae'n rhaid ei gynnal cyn i gytundeb partneriaeth dreftadaeth gael ei wneud neu ei amrywio</p>	<p>Gellir disgwyl i gytundebau partneriaeth dreftadaeth roi sawl cydsyniad adeilad rhestredig o fewn un cytundeb, a hynny ar gyfer cyfnod gweddol hir o amser. Y bwriad, felly, yw y bydd y rheoliadau yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cynllunio lleol ymgynghori â chyrff amwynder penodedig, megis Y Gymdeithas Sioraidd, y Gymdeithas Fictoraidd neu Gymdeithas yr Ugeinfed Ganrif, yn ogystal â Gweinidogion Cymru, os nad ydynt yn rhan o'r cytundeb. Mae'r trefniadau hyn yn debyg i'r rheiny sydd eisoes ar waith ar gyfer ceisiadau am gydsyniad adeilad rhestredig. Bydd y broses ymgynghori a chyhoedduswydd yn para am isafswm o 28 diwrnod.</p>
<p>26M(3)(b) Y cyhoedduswydd y mae'n rhaid ei roi i gytundeb partneriaeth dreftadaeth cyn neu ar ôl iddo gael ei wneud neu ei amrywio;</p>	<p>Y bwriad yw ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod cynllunio lleol gyhoeddi ar-lein yr wybodaeth ynghylch cytundeb partneriaeth dreftadaeth arfaethedig a gwneud unrhyw berchennog neu feddiannydd nad yw'n rhan o'r cytundeb yn ymwybodol ohono.</p>
<p>26M(3)(c) Y telerau y mae'n rhaid eu cynnwys mewn cytundeb partneriaeth dreftadaeth</p>	<p>Caiff nodweddion gorfodol cytundeb partneriaeth dreftadaeth eu nodi yn adran 26M(1), gan gynnwys bod yn rhaid iddo fod yn ysgrifenedig a darparu ar gyfer adolygu, terfynu ac amrywio'r cytundeb. Bydd y rheoliadau'n ategu'r rhain drwy bennu unrhyw delerau eraill y mae'n rhaid eu cynnwys yn y cytundeb. Gall telerau o'r fath gynnwys datganiad am bwysigrwydd yr asedau hanesyddol, asesiad o effeithiau'r gwaith ar y pwysigrwydd hwnnw, y cyfiawnhad am y gwaith, a chyfnod y cytundeb.</p>
<p>26M(3)(d) ac (e) Galluogi Gweinidogion Cymru neu awdurdod cynllunio lleol i derfynu, drwy</p>	<p>Y bwriad yw y bydd gan Weinidogion Cymru ac awdurdod cynllunio lleol sy'n rhan o gytundeb y pŵer i'w ddirwyn i ben pan fetha popeth arall a phan ystyrir hyn yn angenrheidiol i ddiogelu diddordeb arbennig adeilad rhestredig a phan ei bod yn amhosib</p>

<p>orchymyn, gytundeb partneriaeth dreftadaeth neu unrhyw ddarpariaeth mewn cytundeb o'r fath</p>	<p>negodi diwygiad i'r cytundeb. Gall sefyllfa o'r fath godi os bydd newid o ran amgylchiadau yn gwneud diwygiadau sylweddol yn angenrheidiol i'r gwaith sydd wedi ei gymeradwyo mewn cytundeb, ond nad yw'r partïon yn gallu cytuno ar yr amrywiadau sydd eu hangen.</p>
<p>26M(3)(f) Y ddarpariaeth y caiff ei chynnwys mewn gorchymyn a wneir o dan reoliadau o dan baragraff (d), gan gynnwys darpariaeth i alluogi gorchymynion o'r fath i gynnwys darpariaeth atodol, ganlyniadol, ddarvoudol, drosiannol neu arbed.</p>	<p>Os yw cytundeb partneriaeth dreftadaeth i gael ei derfynu drwy orchymyn gan Weinidogion Cymru, awdurdod cynllunio lleol neu berson penodedig arall, efallai y bydd angen gwneud rhai trefniadau trosiannol yn y gorchymyn. Er enghraifft, efallai y bydd angen trefniadau o'r fath i ganiatáu i gydsyniad adeilad rhestredig a roddwyd o dan y cytundeb partneriaeth dreftadaeth barhau mewn grym os yw gwaith eisoes wedi dechrau. Bydd y pŵer hwn i wneud rheoliadau yn caniatáu i Weinidogion Cymru bennu beth y gellir ei gynnwys yn y gorchymyn terfynu.</p>
<p>26M(3)(g) Datgymhwys, neu gymhwys, neu atgynhyrchu gyda diwygiadau, neu heb ddiwygiadau, unrhyw ddarpariaeth yn adrannau 10 i 13, 15 i 26, 28 a 38 i 46 at ddibenion cytundebau partneriaeth dreftadaeth.</p>	<p>Bydd y rheoliadau yn nodi adrannau o Ddeddf 1990 a fydd yn gymwys neu'n anghymwys i gytundebau partneriaeth dreftadaeth; mae'r adrannau hyn yn ymwneud â phrosesau ymgeisio, hysbysu, cydsynio ac apelio, a gorfodi o ran adeilad rhestredig. Er enghraifft, gallai'r rheoliadau gymhwys darpariaethau yn y Ddeddf i alluogi rhoi amodau o fewn penderfyniadau cydsyniad adeilad rhestredig neu ddarpariaethau sy'n caniatáu i geisiadau am gydsyniad adeilad rhestredig gael eu hatgyfeirio at Weinidogion Cymru. Gan fod cytundebau partneriaeth dreftadaeth yn wirfoddol, ni chaiff hawliau ymgeiswyr eu tanseilio.</p>
<p>26M(3)(h) Darparu ar gyfer unrhyw rai o'r canlynol, fel y maent yn gymwys at ddibenion darpariaethau y soniwyd amdanynt ym mharagraff (f), i fod yn gymwys gydag unrhyw ddiwygiadau sy'n ganlyniadol i ddarpariaeth a wnaed o dan y paragraff hwnnw:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. adrannau 30 i 37; ii. adrannau 62 a 63; iii. Rhannau 3 a 4; iv. Atodlen 3. 	<p>Byddai'r ddarpariaeth yn caniatáu i'r rheoliadau ddiwygio darpariaethau Deddf 1990 sydd â'r potensial i gael eu heffeithio arnynt o ganlyniad i amnewid y broses cydsyniad adeilad rhestredig am gytundeb partneriaeth dreftadaeth. Gallai hyn gynnwys darpariaethau'n ymwneud â digolledu, hysbysiadau prynu adeilad rhestredig, a'r categorïau o apelïadau sydd i gael eu penderfynu arnynt gan berson a benodir gan Weinidogion Cymru.</p>

6. Hysbysiadau stop dros dro

Pŵer

- 6.1 Mae Rhan 2, adran 13(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adran 9ZL(1) yn Neddf 1979.
- 6.2 Mae Rhan 3, adran 29(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn cyflwyno adran 44B(11) a 44D(1) newydd yn Neddf 1990.

Disgrifiad

- 6.3 Mae rhan 2, adran 13(1) yn mewnosod adrannau 9ZI–9ZL newydd i Ddeddf 1979 i lywodraethu pwerau newydd i Weinidogion Cymru gyflwyno hysbysiadau stop dros dro i'w gwneud yn ofynnol i waith penodedig ar henebion cofrestredig gael ei stopio ar unwaith am gyfnod o 28 diwrnod. Mae'r adran 9ZL newydd yn nodi'r hawl i ddigollediad mewn cysylltiad â unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli i gyflwyno'r hysbysiad stop dros dro ac mae 9ZL(1) yn caniatáu i Weinidogion Cymru ragnodi ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud hawliad am ddigollediad, a'r cyfnod y mae'n rhaid ei wneud ynddo.
- 6.4 Mae rhan 3, adran 29(1) yn mewnosod mesurau tebyg (sef adrannau 44B–44D) er mwyn i awdurdodau cynllunio lleol gyflwyno hysbysiadau stop dros dro yn ei gwneud yn ofynnol i waith penodol ar adeiladau rhestredig ddod i ben ar unwaith. Mae'r adran 44B(11) newydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau'n rhagnodi gwaith na fydd hysbysiadau stop dros dro yn gymwys iddynt. Mae adran 44D(1) yn caniatáu i Weinidogion Cymru ragnodi ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud hawliad am ddigollediad, a'r cyfnod y mae'n rhaid ei wneud ynddo, mewn cysylltiad ag unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli i gyflwyno'r hysbysiad stop dros dro.

Bwriad y Polisi

- 6.5 Bydd hysbysiadau stop dros dro yn rhoi mesurau effeithiol i Weinidogion Cymru ac awdurdodau cynllunio lleol i roi stop ar unwaith i waith anawdurdodedig sy'n niweidio asedau hanesyddol dynodedig.

Hysbysiadau stop dros dro — henebion cofrestredig	
Rhan 2, adran 13(1), sy'n mewnosod adran 9ZL(1) newydd i Ddeddf 1979	
Manylion	Bwriad y Polisi
9ZL(1) Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi sut y dylid gwneud hawliad am ddigollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim, a'r cyfnod ar gyfer gwneud hawliad o'r fath	Mewn amgylchiadau penodol, rhaid i Weinidogion dalu digollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim. Mae'r ddarpariaeth yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud hawliad am ddigollediad, a'r cyfnod y mae'n rhaid ei wneud ynddo. Cynigir y bydd yn rhaid gwneud unrhyw hawliad o'r fath yn ysgrifenedig o fewn chwe mis gan gynnwys tystiolaeth o'r golled / difrod.

Hysbysiadau stop dros dro — adeiladau rhestredig	
Rhan 3, adran 29(1), sy'n mewnosod adrannau 44B(11) a 44D(1) newydd i Ddeddf 1990	
Manylion	Bwriad y Polisi
44B(11) Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi gwaith nad yw hysbysiadau stop dros dro yn gymwys iddo.	Bydd y pŵer newydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i hepgor gwaith penodol o effeithiau hysbysiadau stop dros dro ar gyfer adeiladau rhestredig. Y disgwyl yw mai anaml y caiff hysbysiadau stop dros dro eu defnyddio yn erbyn gwaith anawdurdodedig ac ni ragwelir y bydd angen eithrio categorïau o waith. Fodd bynnag, os bydd profiad o ddefnyddio'r hysbysiadau yn dangos bod angen eithriadau neu esemptiadau o'r fath, bydd y pŵer i wneud rheoliadau yn rhoi ffordd o sicrhau bod hysbysiadau stop dros dro yn gweithio mewn ffordd briodol.
44D(1) Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi sut y dylid gwneud hawliad am ddigollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim, a'r cyfnod ar gyfer gwneud hawliad o'r fath	Mewn amgylchiadau penodol, rhaid i Weinidogion dalu digollediad am unrhyw golled neu ddifrod y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i effaith gwarchodaeth interim. Mae'r ddarpariaeth yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud hawliad am ddigollediad, a'r cyfnod y mae'n rhaid ei wneud ynddo. Cynigir y bydd yn rhaid gwneud unrhyw hawliad o'r fath yn ysgrifenedig o fewn chwe mis gan gynnwys tystiolaeth o'r golled / difrod.

7. Cofnodion amgylchedd hanesyddol

Pwerau

- 7.1 Mae rhan 4, adran 33(9) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn rhoi pwerau i wneud rheoliadau.
- 7.2 Mae rhan 4, adran 36 o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn rhoi pwerau i gyhoeddi canllawiau.

Disgrifiad

- 7.3 Mae rhan 4, adrannau 33 i 36 o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn nodi'r gofyniad am sefydlu cofnodion amgylchedd hanesyddol yng Nghymru. Mae adran 33 yn rhoi dyletswydd ar bob awdurdod cynllunio lleol i greu, cadw a diweddarau cofnodion amgylchedd hanesyddol ar gyfer ei ardal. Mae adran 33(2) yn nodi'r wybodaeth y mae'n rhaid ei chynnwys mewn cofnod amgylchedd hanesyddol. Mae hyn yn cynnwys:
- manylion yr asedau hanesyddol hynny sy'n warchoddedig neu'n gofrestredig o dan Ddeddf 1979 neu Ddeddf 1990;
  - manylion pob safle gwrthdaro sydd o ddiddordeb hanesyddol ym marn yr awdurdod;
  - manylion pob tirwedd hanesyddol yn ardal yr awdurdod;
  - manylion pob safle treftadaeth y byd yn ardal yr awdurdod;
  - manylion pob ardal, safle neu le arall yn ardal yr awdurdod sydd o ddiddordeb archaeolegol neu bensaernïol ym marn yr awdurdod;
  - gwybodaeth am y ffordd y mae datblygiad hanesyddol, archaeolegol neu bensaernïol ardal, neu ran o ardal, awdurdod wedi cyfrannu at gymeriad presennol yr ardal, neu ran o ardal, ac am sut y gellir cadw'r cymeriad hwnnw, a
  - manylion ymchwiliadau perthnasol sydd wedi eu gwneud yn ardal yr awdurdod a manylion canlyniadau'r ymchwiliadau hynny.
- 7.4 Mae adran 33(9) yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddiwygio, drwy reoliadau, y categorïau o wybodaeth y mae'n rhaid ei chynnwys mewn cofnod amgylchedd hanesyddol. Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori ag awdurdodau cynllunio lleol ac unrhyw berson arall y maent yn ei ystyried yn briodol cyn gwneud y rheoliadau.
- 7.5 Mae Adran 36 yn caniatáu i Weinidogion Cymru gyflwyno canllawiau ar greu a chadw cofnodion amgylchedd hanesyddol, cyhoeddi'r cofnodion hynny a chodi tâl mewn cysylltiad â'u cyhoeddi, a gwneud trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau

mewn perthynas â chofnodion amgylchedd hanesyddol. Cyn cyflwyno'r canllawiau, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r awdurdodau cynllunio lleol ac unrhyw berson arall y maent yn ei ystyried yn briodol.

Bwriad y Polisi

- 7.6 Mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn darparu hyblygrwydd i Weinidogion Cymru ddiwygio'r diffiniad o gofnod amgylchedd hanesyddol yn y dyfodol os ystyrir hynny'n angenrheidiol. Mae'r categorïau o wybodaeth sydd wedi'u cynnwys yn y Bil yn seiliedig ar gynnwys cyfredol y cofnodion amgylchedd hanesyddol. Yn y dyfodol, efallai yr ystyrir bod categorïau eraill o wybodaeth am yr amgylchedd hanesyddol yn angenrheidiol fel sail i gyngor a champau gweithredu archaeolegol a threftadaethol eraill. Er enghraifft, efallai yr ystyrir ei bod yn briodol ei gwneud yn ofynnol cynnwys safleoedd sy'n arwyddocaol yn ddiwylliannol neu dreftadaeth anniriaethol, neu ddiwygio'r gofyniad i gynnwys 'pob safle arall... mewn ardal awdurdod' a rhoi rhestr fwy diffiniedig yn lle hynny. Caiff effeithiolrwydd y categorïau yn y Bil eu hadolygu gan Gomisiwn Henebion Cymru fel rhan o'r gwaith o fonitro meincnodau a safonau ar ran Gweinidogion Cymru.
- 7.7 Mae'r cais i ddiwygio'r categorïau o wybodaeth a gynhwysir mewn gofnod amgylchedd hanesyddol yn debygol o ddod o'r sector amgylchedd hanesyddol. Bydd Gweinidogion Cymru yn cysylltu'n agos â Chomisiwn Brenhinol Henebion Cymru, awdurdodau cynllunio lleol a chyrff eraill â diddordeb, megis ymddiriedolaethau archaeolegol Cymru, wrth lunio unrhyw ofyniad newydd. Yn ychwanegol, fel y mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol, bydd Gweinidogion Cymru yn ymgynghori'n ffurfiol ag awdurdodau cynllunio lleol ac eraill cyn gwneud y rheoliadau.
- 7.8 Daw drafft o'r canllawiau sydd i gael eu cyhoeddi o dan adran 36 o'r Bil gyda'r datganiad o fwriad y polisi hwn. Mae'r drafft wedi ei rannu â Chomisiwn Brenhinol Henebion Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac ymddiriedolaethau archaeolegol Cymru, a chynhelir ymgynghoriad arno ar ôl i ddarpariaethau'r Bil gael eu cadarnhau'n derfynol.

8. Panel Cyngori ar gyfer Amgylchedd Hanesyddol Cymru

Pŵer

8.1 Mae rhan 4, adran 38(7)(h) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn rhoi pwerau i wneud rheoliadau.

Disgrifiad

8.2 Mae rhan 4, adran 37 o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu'r Panel Cyngori ar Amgylchedd Hanesyddol Cymru. Mae Adran 38 yn gwneud darpariaeth ynghylch cyfansoddiad ac aelodaeth y panel. Mae Isadran (7) yn nodi categorïau o bobl nad ydynt yn gymwys i fod yn aelod o'r panel. Mae hyn yn cynnwys aelodau:

- Cynulliad Cenedlaethol Cymru,
- Tŷ'r Cyffredin neu Dŷ'r Arglwyddi,
- Senedd Ewrop,
- Cyngor Sir neu Gyngor Bwrdeistref Sirol, neu
- Awdurdod Parc Cenedlaethol.

8.3 Yn ogystal, bydd isadran 7(h) yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i anghymwys staff o gyrff eraill rhag bod yn aelodau o'r panel.

Bwriad y Polisi

8.4 Bydd angen i'r panel arddangos annibyniaeth, uniondeb a didueddrwydd. Bydd y panel yn rhoi cyngor i Weinidogion Cymru ar ystod o faterion polisi, strategaeth a chyllido. Gallai llawer o'r penderfyniadau a gymerir gan Weinidogion Cymru ar y materion hyn effeithio'n uniongyrchol ar ystod o sefydliadau boed hynny o ran y polisïau y bydd yn rhaid iddynt eu gweithredu neu'r cyllid a allai gael ei ddyfarnu iddynt (neu beidio). Mae'r categorïau o bobl sy'n cael eu hystyried ar gyfer eu gwneud yn anghymwys fel a ganlyn:

- staff a gyflogir gan Lywodraeth Cymru,
- staff a gyflogir gan Gomisiwn Brenhinol Henebion Cymru, a
- staff a gyflogir gan y pedwar ymddiriedolaeth archaeolegol yng Nghymru.

8.5 Ni fydd yn bosib cael gwared ar wrthdaro buddiannau yn gyfan gwbl, gan mai cyfyngedig yw nifer y bobl sydd â'r arbenigedd, y sgiliau a'r wybodaeth angenrheidiol. Caiff protocolau gweithredu eu defnyddio i ddelio ag unrhyw wrthdaro buddiannau posibl y tu hwnt i'r rhai a bennir yn y ddeddfwriaeth a'r rheoliadau.